

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційне дослідження
Яцишиної Ніни Володимирівни на тему «Формування прагматичної
компетентності майбутніх перекладачів у процесі професійної підготовки»,
представлене на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

1. Актуальність теми виконаної роботи

Світові глобалізаційні процеси, наслідком яких є поступова багаторівнева інтеграція нашої країни у світовий економічний простір, що характеризується інтенсивним розвитком міжнародних відносин у всіх сферах життєдіяльності, а також власні євроінтеграційні прагнення дедалі жвавіше актуалізують проблему підготовки фахівців, здатних до повноцінної взаємодії з іноземними партнерами з урахуванням як власних, так і іноземних національних та культурних особливостей. Вищезазначене набуває надзвичайної актуальності для фахівців з перекладу, основним завданням яких є пошук оптимальних шляхів для подолання мовних бар'єрів з метою успішного здійснення конкурентоспроможної зовнішньоекономічної діяльності. У сучасних умовах конкурентоздатність фахівця з перекладу визначається не тільки рівнем відповідності специфіці професійної діяльності чи рівнем набутої фахово спрямованої комунікативної компетентності, що дозволяє пов'язати теоретичні знання з їх практичним використанням, але й інтегральними характеристиками фахівця, які передбачають суб'єктивні аспекти спілкування, як, наприклад, когнітивно-психологічні зв'язки суб'єктів комунікації, стійкі відмінності в способах сприйняття та передавання іншомовної інформації, рівень гнучкості стійкої індивідуальної характеристики суб'єкта тощо, тобто всього того, що виходить за межі простого знання іноземної мови та культури. Здійснений авторкою системний аналіз педагогічних досліджень щодо проблеми удосконалення системи професійної підготовки перекладачів засвідчив, що загальноприйнята інтегральна професійна компетентність фахівця з перекладу є неповною, оскільки не враховує формування прагматичної компетентності як ситуаційної динамічної інформаційної структури у свідомості фахівця, що сприяє аналізуванню й розумінню комунікативного наміру суб'єкта спілкування.

Недостатній рівень педагогічного опрацювання вищевказаної проблеми, відсутність поняття прагматичної компетентності у сучасній психолого-педагогічній літературі, розбіжність у трактуванні та розумінні цього поняття, яке ще не вивчено досконало, зумовило вибір теми дисертаційного дослідження Яцишиної Ніни Володимирівни. З огляду на вищевикладене, вважаємо тему актуальною.

2. Найбільш істотні наукові результати, що містяться в дисертації

Дисертаційне дослідження Яцишиної Ніни Володимирівни характеризується науковою новизною, яка полягає у тому, що уперше

№ 7	Вх. № 1175
арк. № 15	03 20 19
ВІДДІЛ ДОКУМЕНТАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	
НАДПСУ ім. Б. Хмельницького	

визначено, а також обґрунтовано педагогічні умови формування прагматичної компетентності майбутніх перекладачів.

Також заслуговує схвалення теоретично обґрунтована та розроблена модель і методика формування прагматичної компетентності майбутніх перекладачів у процесі професійної підготовки.

Узагальнюючи різні науково-теоретичні підходи, аналізуючи наукові праці, що містять теоретичний матеріал стосовно процесу формування прагматичної компетентності майбутніх перекладачів, авторка пропонує вичерпну інтерпретацію змісту поняття прагматичної компетентності, наводить удосконалену структуру прагматичної компетентності майбутніх перекладачів.

3. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Новизна і вірогідність загальних висновків дисертації підтверджуються результатами теоретичних та практичних досліджень, здійснених дисертанткою. Основні результати дослідження достатньою мірою апробовані та відображені у 16 наукових роботах. Найбільш суттєві наукові та практичні результати опубліковані у 5 фахових виданнях (з них одна робота у зарубіжному виданні), 6 публікацій – у матеріалах наукових конференцій. 3 роботи додатково відображають результати дисертаційного дослідження.

Найбільш повно та систематизовано представлено результати у загальних висновках до дисертаційного дослідження.

Висновки та рекомендації, викладені в дисертаційній роботі, базуються на застосуванні сучасних методів дослідження та охоплюють теоретичні (аналіз філософської, психолого-педагогічної, навчально-методичної літератури, інтерпретація теорій та методик, моделювання тощо), емпіричні (інтерв'ювання, анкетування, тестування, педагогічні спостереження, аналіз виконаних самостійних перекладацьких завдань, педагогічний експеримент) та математичної статистики (критерій χ^2 , коефіцієнт кореляції Пірсона, розрахунок середньої арифметичної оцінки).

Положення, які сформульовано в дисертації, достатньо обґрунтовані. Загальні висновки у повній мірі відповідають завданням дослідження.

4. Значення для науки і практики отриманих автором результатів

Необхідно відзначити значну практичну цінність розробленого у процесі дослідження та впровадженого у практику спецкурсу «Прагматична компетентність майбутніх перекладачів», який розкриває сутність і структуру прагматичної компетентності майбутніх перекладачів та на практиці знайомить студентів з функціонуванням прагматичної компетентності. На окрему увагу заслуговує навчально-методичний посібник «Методика формування прагматичної компетентності майбутніх перекладачів», який містить методичні рекомендації науково-педагогічним працівникам і студентам щодо формування прагматичної компетентності майбутніх перекладачів у процесі професійної

підготовки. На увагу також заслуговують зміни змісту навчальних дисциплін «Основна іноземна мова (англійська)», «Друга іноземна мова (англійська)», «Англійська мова за професійним спрямуванням», які передбачають опрацювання особливостей реалізації різного типу мовленнєвих актів англійською мовою для організації успішної комунікації майбутніми фахівцями з перекладу.

Результати дослідження впроваджено в освітній процес Міжнародного-гуманітарного університету (довідка про впровадження № 557 від 11.12.2017), Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (акт про впровадження № 66/24 від 16.01.2018), Одеського національного університету імені І. І. Мечникова (довідка про впровадження № 15-РВ від 29.01.2018).

5. Рекомендації щодо використання результатів і висновків дисертації

Теоретичні положення дисертаційного дослідження, експериментальні дані, висновки, напрацьований методичний матеріал можуть бути використані у закладах вищої освіти для організації навчального процесу з метою забезпечення умов набуття практичного та теоретичного досвіду професійно орієнтованого іншомовного спілкування, створення нових навчальних програм під час викладання фахових та психолого-педагогічних дисциплін («Прагматика. Мовленнєві акти», «Прагматика перекладу», «Теорія та практика перекладу», «Методика викладання іноземної мови», «Основи педагогічної майстерності», «Гендерна педагогіка», «Англійська мова» тощо), а також у системі післядипломної освіти.

6. Оцінка змісту дисертації, її завершеність у цілому

Аналізуючи дисертаційне дослідження, відзначимо, що робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел, та додатків на 50 сторінках.

Робота чітко структурована та грамотно оформлена, що свідчить про володіння авторкою логікою наукового дослідження. Структура роботи відповідає меті дослідження. Дисертаційне дослідження системно організоване: чітко окреслено його предмет і мету, сформульовано дослідницькі завдання, забезпечено відповідність висновків, які логічно випливають із змісту основного тексту дисертації. Виклад матеріалу є повним і послідовним.

У вступі подано обґрунтування необхідності дослідження, відображено наукову новизну, практичну значущість тощо.

У першому розділі «Теоретичні засади формування прагматичної компетентності майбутніх перекладачів як педагогічна проблема» здійснено теоретичний аналіз проблеми дослідження у вітчизняній та зарубіжній психолого-педагогічній літературі. Наведено чіткий опис основних вимог до фахівця з перекладу ст. 25-26. Здійснено ґрунтовний аналіз праць, ґрунтовно

представлено поняття компетентності та компетенції, подано авторське трактування поняття професійної компетентності (ст.29), проаналізовано поняття професійної компетентності перекладача (ст.32) та представлено вичерпний огляд поняття «прагматична компетентність майбутнього перекладача» (ст.42, 56).

Достатньо уваги приділено також проблемі визначення структури прагматичної компетентності та компонентів, з яких вона складається. Наведено також чітку деталізацію критеріїв, показників та схарактеризовано рівні сформованості прагматичної компетентності майбутніх перекладачів. На особливу увагу заслуговує авторське визначення мети навчання прагматичної компетентності, наведене на ст. 53

Грунтовно аналізуючи праці вчених, авторка справедливо стверджує, що прагматична компетентність як педагогічне явище – це цілісна система, яка складається зі знань, умінь та навичок, прийомів перекладацької діяльності, професійної мотивації та творчих способів виконання перекладацької діяльності, а також професійно-значущих якостей особистості майбутнього фахівця, що дозволяє перекладачу успішно вирішувати свої професійні завдання.

Авторка робить вдалий висновок про те, що у процесі навчання прагматичної компетентності майбутніх перекладачів потрібно давати студентам можливість працювати у максимально наближених до реальних професійно-комунікативних ситуаціях, наприклад, робити різноманітні види перекладів тощо. На думку авторки, моделювання умов професійної діяльності в процесі навчання, є запорукою успішної праці перекладача в майбутньому.

Підсумовуючи роботу над першим розділом, авторка визначає прагматичну компетентність майбутнього перекладача як ситуаційну динамічну інформаційну структуру у свідомості майбутнього перекладача, яка складається з інформації (знань, умінь, навичок, досвіду), засвоєної майбутнім фахівцем з перекладу під час навчання у закладі вищої освіти.

У другому розділі «Обґрунтування педагогічних умов формування прагматичної компетентності майбутніх перекладачів у процесі професійної підготовки» досить цікавим з точки зору статистики є дані діагностувального експерименту, що демонструють достатній рівень прояву прагматичної компетентності на рівні 77,5%, що уможливило визначити педагогічні умови та розробити модель формування прагматичної компетентності майбутніх перекладачів. Поряд із загальноприйнятим розумінням поняття педагогічної умови представлено авторське усвідомлення того, що педагогічні умови характеризують основні процеси та явища освітнього середовища, нормативну спрямованість до вдосконалення взаємодії суб'єктів й об'єктів педагогічного процесу при вирішенні конкретних дидактичних завдань. Авторка пропонує під педагогічними умовами формування прагматичної компетентності майбутніх перекладачів розуміти зовнішні обставини ефективної реалізації педагогічної мети, спеціально створені викладачем для позитивного впливу на освітній процес. Цілісне уявлення процесу підготовки майбутніх фахівців з перекладу до професійної діяльності будується на основі методу моделювання, що

дозволило авторці розробити модель етапів формування прагматичної компетентності майбутніх перекладачів (ст. 96). В авторському трактуванні, модель формування прагматичної компетентності майбутніх перекладачів у процесі професійної підготовки є схемою процесу професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх перекладачів в закладі вищої освіти, яка відображає основні структурні компоненти (етапи, цілі, педагогічні умови, форми, методи і засоби реалізації) процесу формування цієї компетентності у майбутніх фахівців, що уможливує їх входження до професії і подальшого успішного функціонування в ній. Нам також імponує розроблена модель, яка містить мету, етапи, критерії, педагогічні умови, засоби, форми і методи організації навчання (рисунок 2.2).

Не менш значущим є розроблений факультативний спеціальний курс «Прагматична компетентність майбутніх перекладачів», метою якого є висвітлити сутність і структуру прагматичної компетентності майбутніх перекладачів та ознайомити студентів з функціонуванням прагматичної компетентності для успішного вирішення професійних завдань у процесі професійного іншомовного спілкування.

У третьому розділі «Перевірка ефективності педагогічних умов формування прагматичної компетентності майбутніх перекладачів у процесі професійної підготовки» описано хід і особливості проведення педагогічного експерименту, подано методика формування прагматичної компетентності майбутніх перекладачів у процесі професійної підготовки та порівняльний аналіз результатів дослідження. Для визначення рівня сформованості прагматичної компетентності майбутніх перекладачів, авторка використала низку діагностичних методик, поданих в таблиці 3.1, повний зміст яких вдало представлений в додатках А, Б, В, Д, Е, Ж, И, Р. Огляд розділу дисертаційного дослідження показує, що методика формування прагматичної компетентності майбутніх перекладачів у процесі професійної підготовки, яка була спрямована на апробацію визначених авторкою педагогічних умов сприяла підвищенню рівня сформованості прагматичної компетентності та її компонентів в експериментальних групах.

Є всі підстави для схвальної оцінки експериментальної частини дисертаційної роботи, якій притаманні чіткість, вмотивованість, логічність. Авторкою проведено глибокий аналіз результатів дослідно-експериментальної роботи із застосуванням методу статистичної перевірки, а тому не підлягає сумніву доведення, що рівень сформованості прагматичної компетентності майбутніх перекладачів у процесі професійної підготовки покращується.

7. Повнота викладання результатів в опублікованих працях

Необхідно відзначити достатню апробацію результатів дисертаційного дослідження як в Україні, так і за її межами. Основні положення та результати дисертаційного дослідження були оприлюднені на міжнародних науково-практичних конференціях, висвітлені у наукових працях.

Висновки до кожного розділу та загальні висновки дослідження демонструють виконання авторкою усіх поставлених у роботі завдань.

8. Ідентичність змісту автореферату і основних положень дисертації

Структурна побудова, зміст, результати роботи, основні висновки, що - викладені в авторефераті, повністю відображають основні положення дисертації.

9. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації

У цілому подана на відзив дисертація справляє позитивне враження. Визнаючи вагомість і значущість отриманих результатів, вважаємо за необхідне відмітити ряд дискусійних положень та зауважень до змісту роботи, а також висловити окремі побажання:

1. Розглядаючи перекладацько-дискурсивний компонент прагматичної компетентності майбутніх перекладачів, авторка зосереджується на рецептивно-продуктивних вміннях майбутнього фахівця передавати інформацію у межах двох мов з найбільш можливим зберіганням вихідного змісту тексту, використовуючи адекватні перекладацькі засоби на основі спеціальних допоміжних умінь, таких як вільно переключатися з однієї мови на іншу, аналізувати текст оригіналу в плані коректного розуміння його змісту та вибору адекватних перекладацьких і технічних засобів для відтворення його контенту іншою мовою; знань національно-культурних особливостей соціальної та мовленнєвої поведінки носіїв іноземної мови, динамічній єдності різнорівневих предметних, енциклопедичних знань про факти об'єктивно існуючої дійсності, які знаходяться поза структурою мови та складаються зі знань про контекст мовленнєвого акту, проблему комунікації, її учасників та інші знання про оточуючий світ, в тому числі, знання про актуальні події (ст.60). Вважаємо за доцільне розглядати перекладацько-дискурсивний компонент більш ширше, враховуючи формування умінь планувати дискурс з урахуванням всіх його компонентів, таких, як організацію та способи спілкування, сферу, цілі спілкування, ситуативні ролі учасників спілкування тощо та умінь керувати дискурсом в процесі комунікації.

2. Сформованість прагматичної компетентності майбутніх перекладачів авторка пропонує оцінювати за трьома критеріями, один з яких – емоційний, який характеризують стресостійкість, фізична витривалість, рефлексія, вміння швидко переключатися з іноземної мови на рідну та навпаки. Не зовсім зрозумілим є виокремлення показника фізичної витривалості та вплив цього показника на будь який із зазначених у дисертаційному дослідженні компонентів прагматичної компетентності перекладача.

3. Визначаючи другу педагогічну умову формування прагматичної компетентності майбутніх перекладачів (*інтерація дисциплін гуманітарного,*

мовознавчого циклів та фахових методик у процесі формування прагматичної компетентності майбутніх перекладачів), авторка обмежується ретельним розглядом понять інтеракції та міжпредметних зв'язків, в якому вбачає джерело розвитку системного мислення, потребу у синтезі наукових знань із різноманітних галузей тощо. На нашу думку, дослідження значно б виграло за рахунок опису поняття фахових методик та самого процесу взаємодії дисциплін гуманітарного, мовознавчого циклів та фахових методик.

4. Визначаючи поняття педагогічних умов, авторка, серед інших, згадує вченого В. Андрєєва (1988) (ст.82), однак в списку літератури робота цього автора відсутня.

5. Дисертаційне дослідження значно б виграло за рахунок оновлення літературних джерел, до списку яких доцільно було б включити українських дослідників із зазначеної проблематики

Проте все зазначене вище не впливає суттєво на загальне позитивне враження від роботи. Слід відмітити, що дисертантка успішно виконала всі поставлені завдання, виявила достатню наукову компетентність і підтвердила готовність до здійснення дослідницької роботи.

10. Висновок

Дисертація Яцишиної Ніни Володимирівни є самостійною завершеною працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності висвітлюють проблему формування прагматичної компетентності майбутніх перекладачів у процесі професійної підготовки, а також розкриваються шляхи до подальшого більш глибокого дослідження означеної проблеми.

Дисертаційна робота заслуговує позитивної оцінки, відповідає вимогам п.п. 9, 10, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, а її автор – Яцишина Ніна Володимирівна – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:
кандидат педагогічних наук, доцент,
директор Центра міжнародних зв'язків
Вінницького національного
технічного університету

М. Г. Прадівляний

Підпис *Прадівляний М. Г.*
ПОСВІДЧУЮ
Зел. канцелярія